

KÓ JÓZSEF *

Az aktakutatások egyes módszertani problémái

Absztrakt

A kriminológiai kutatások során sok esetben kerül sor a bűnügyi iratok (akták) megvizsgálására. A tanulmány azokat a legfontosabb módszertani problémákat tekinti át, amelyekkel az aktakutatások során szembesülnek a kutatók. A kvalitatív és a kvantitatív kutatási módszerek áttekintése és összehasonlítása révén segítséget nyújtanak a legmegfelelőbb kutatási módszer kiválasztásához. A mintavétellel kapcsolatos kérdések bemutatása a kutatási eredmények megbízhatóságának és érvényességének megítéléséhez nyújt segítséget a kutatóknak és a kutatási eredmények olvasóinak.

Kulcsszavak: *kutatás, aktakutatás, kvalitatív, kvantitatív, mintaválasztás*

Abstract

Some methodological problems in file research

In many cases, criminological research involves the examination of criminal records (files). This paper reviews the main methodological problems that researchers face when conducting file research. It provides an overview and comparison of qualitative and quantitative research methods to help in the selection of the most appropriate research method. The presentation of issues related to sampling will help researchers and readers of research findings to assess the reliability and validity of research results.

Keywords: *research, file research, qualitative, quantitative, sampling*

* Kó József tudományos munkatárs, OKRI. ORCID: 0000-0002-2728-8425.

Bevezetés

Az elmúlt években gyakran fordultak hozzám ismerősök, kollégák olyan kérdésekkel, hogy *„megvizsgáltam 200 aktát, felvettünk 500 kérdőívet, készítettem 30 interjút és ez módszertanilag megfelelő-e, elég-e ennyit megvizsgálni?”* A válasz sajnos nem olyan egyszerű, amint azt a kérdezők legtöbbször szeretnék, akik leginkább egy egyszerű igen válaszban reménykednek, hogy megnyugodva folytathassák a munkát. Az egyszerű válasz helyett a kérdést egy hosszú beszélgetés követi, aminek egy sor kérdést kell tisztázni, hogy végül megszülethessen a nem mindig megnyugtató felelet. Ebben a tanulmányban azokat a kérdéseket igyekszem körüljárni, amelyeket tisztázni kell egy aktakutatás megvalósítása előtt és alatt.

Az első kérdés: kvalitatív vagy kvantitatív? A kutatások kezdetén minden esetben válaszolnunk kell erre az eldöntendő kérdésre. Jelenleg a kvantitatív kutatások reneszánszát éljük. „Mindenki” kvantitatív kutatást szeretne végezni. A számok bűvöletében élünk, csak az tűnik igazán tudományosnak, ami számszerűsíthető, megmérhető, pontos adatokkal leírható. A kvantitatív kutatások valóban képesek számokat, arányokat produkálni szinte bármilyen témában. De ennek a kutatási módszernek is vannak korlátai.

Sokan úgy vélik, hogy a kvantitatív kutatások során az adatgyűjtések lefolytatására kialakított, többszörösen ellenőrzött és validált módszerek, valamint a matematikai statisztikai eszközök használata és a számítógépes adatfeldolgozás kiküszöbölik a kutató személyéből fakadó szubjektivitást és torzítást, így objektív, pontosan leírható, és szinte megcáfolhatatlan eredményre vezetnek. Ez a megállapítás azonban csak részben igaz. A kutatási eredmények bemutatása, az adatok értelmezése során a kutató szubjektív álláspontja, világnézete is óhatatlanul megjelenik. Például egy kvantitatív kutatás során azt mérik, hogy a vizsgált jelenség elterjedtsége 50 százalékos a vizsgált populációban. Ez egy objektív ténymegállapítás, ennek értelmezése azonban, hogy ez sok vagy kevés, illetve milyen társadalmi következményekkel jár, az már a kutató megközelítésén múlik, mint a közismert félig üres, félig tele pohár esetében.

Mind a kvalitatív, mind a kvantitatív kutatás képes tudományos, megbízható eredményt produkálni. A két fogalom egy-egy tudományos módszert jelent, amelyek célja a valóság teljesebb megismerése. Ráadásul nem is egymást kizáró fogalmakról van szó. Sok kutatásban mindkét módszert alkalmazzák. A kvantitatív módszerrel feltárt eredmények mélyebb elemzéséhez, megértéséhez kvali-

ratív módszerrel gyűjtött információk szolgálnak, vagy fordítva: a kvalitatív eszközökkel felderített problémák, jelenségek elterjedtségét kvantitatív eszközökkel vizsgálják.

Annak ellenére, hogy a társadalomtudományok minden ágában alkalmazák mindkét módszert, a kutatók között folyamatos viták zajlanak. A viták különösen az 1980-as években éleződtek ki, ez volt a paradigmaháború (*paradigm wars*) időszaka. (GAGE, 1989; GRIFFITHS – NORMAN, 2013) A paradigmaháborúban az eltérő ismeretelméleti és ontológiai álláspontok képviselői a kutatás egyik vagy másik megközelítése mellett érveltek. A „háború” nagyrészt a kvalitatív és kvantitatív kutatás művelői közötti egyszerű konfliktusból eredt és a vita különböző módszerek validitása és reliabilitása körül forgott. Sokak szerint a két kutatási módszer kizárja egymást (LINCOLN – GUBA, 1985), de visszatekintve inkább úgy tűnik, hogy az egyes kutatók világnézeti alapon foglaltak állást, aszerint állva egyik vagy másik oldalra, hogyan fogalmazták meg viszonyukat a társadalmi valósághoz. A pozitivista kutatók meggyőződése szerint a társadalmi valóság objektív és számszerűsíthető paraméterek használatával leírható. A kvalitatív kutatások csak maszatolnak és a szubjektív elemek bevitelével csak elkenik az objektív valóságot. Az interpretív álláspontot képviselő kutatók ellenzik a valóságról alkotott pozitivista meggyőződést; azt állítják, hogy a valóságot az emberek társadalmilag konstruálják. A társadalmi jelenségek beágyazódnak a szociális kontextusokba és elválaszthatatlanok az őket érzékelő szubjektumok érzékelési mechanizmusától, így a megismeréshez is csak a szubjektív tudattartalmak vizsgálatán keresztül vezet út. (OLSON – JASON, 2011)

A világnézeti különbségek nem megváltoztathatók és jelenleg is fennállnak, de végül konszenzusos „béke” született. A kutatóknak nem az a feladatuk, hogy a módszerek mögött álló paradigmák filozófiai természetéről vitatkozzanak, hanem az, hogy használni tudják a megismeréshez vezető eszközöket. Egy jól képzett kutatónak képesnek kell lennie mindkét kutatási módszer alkalmazására és kombinálására. (PATTON, 1990)

A kutatások során a kutatási célokhoz kell rendelni a legmegfelelőbb eszközöket. Ezért a kutatási céloknak kell meghatározniuk az alkalmazott módszert, és nem a módszerekhez kell rendelni a célokat. Nem az a kérdés, hogy a kvalitatív bizonyítékok jobbak-e a kvantitatív bizonyítékoknál vagy fordítva, hanem az, hogy melyik módszerrel lehet elérni a kívánt célokat.

Azért, hogy megalapozottan tudjunk dönteni a kvalitatív-kvantitatív módszerek között, érdemes egy kicsit alaposabban tanulmányozni, hogy mit is takar ez a két kutatási megközelítés.

A kvalitatív és a kvantitatív kutatási módszer

A kvalitatív kutatások

A kvalitatív kutatások általános definícióját nehéz megadni, mert a különböző ismeretelméleti megközelítések és változatos módszerek miatt nincs általánosan elfogadott, egységes álláspont. Leginkább az általános jellemzők leírásán keresztül lehet megragadni a fogalmat.

A kvalitatív módszerek alapvetően nem számszerű mérésekre törekszenek. Az eredmények nem általánosíthatók a teljes sokaságra. A kutatási módszer a kulturális antropológia, a chicagói iskola eszköztárából eredeztethető.

A kvalitatív kutatások célja a vizsgált jelenség alaposabb megértése. Nem általános érvényességű megállapításra törekszenek, hanem a vizsgált tényezők társadalmi jelentését, jelentőségét, értelmezési lehetőségeit, funkcióit vizsgálják. A folyamatokra, a megértésre koncentrálnak. A kvalitatív módszerek egy-egy konkrét témakör megértésében nyújtanak segítséget. A társadalmi jelenségek, az emberi viselkedés leírását és megértését néhány (a kvantitatív módszerekhez viszonyítva kisebb számú) személy értelmezésére alapozva teszik meg. A vizsgált tényezők meglétét detektálják, de azok elterjedtségére vonatkozóan nem gyűjtenek adatokat. Ez a kvantitatív kutatások feladata.

Azonban nem minden társadalmi jelenség, problémakör számszerűsíthető. Az egyes csoportokban vagy akár az egész társadalomban jelen lévő gondolati sémák, viselkedési motívumok megismerése és megértése közelebb visz a társadalmi valóság élethűbb leírásához. A kvalitatív módszerek segítségével a vizsgált problémákról egy komplexebb, a jelenségben szerepet játszó tényezők közötti kapcsolatrendszerrel a maga társadalmi valóságában ábrázoló képet kaphatunk. Ez az életszerűbb, sokszor a dolgok dinamikáját is érzékeltető kép bőven kárpótol a számszerű és általánosítható értékek hiányaért. A kvalitatív kutatásokban jelentős szerepe van a kutató személyének. Sokszor már a probléma felvetésében, megfogalmazásában tetten érhető a kutató személyes véleménye, elkötelezettsége valamely értékrend irányába. Gyakran a szemére vetik a kvalitatív kutatásoknak, kutatóknak, hogy az összegyűjtött adatokat saját interpretációjukban ismertetik. Valóban, a kutató saját személyes meggyőződése rányomhatja a bélyegét a kutatás egészére, amikor az ő sajátos szűrőrendszerén keresztül mutatja be, láttatja a vizsgált jelenséget. Ez tényleges problémát jelent, mert a kutatónak – legjobb szándéka ellenére is – nehéz értéktelmentesnek maradnia. De ez általános jelenség és minden kutatásban jelen van valamilyen mértékig. A kvantitatív kutatások sem mentesek a kutatók szubjek-

tív meggyőződésének, világnézetének, filozófiai álláspontjának különböző megjelenési formáitól a kutatás megvalósítása során. A probléma felvetése, a vizsgálni kívánt témakörök, a konkrét kérdések megfogalmazása mind-mind árulkodik a kutató saját látásmódjáról. A látszólag egzakt matematikai statisztikai eszközökkel kiszámított eredmények is a kutató interpretációján keresztül nyernek értelmet. Gondoljunk a már említett félig üres, félig tele pohár esetére! De gyakran ennél sokkal jelentősebb mértékben kap szerepet a kutató az adatok értelmezésében. Ha a korrekt matematikai eljárásokkal kiszámított klaszterek vagy faktorok elnevezésére, értelmezésére gondolunk, akkor azonnal érthetővé válik, hogy a kutató személye még a legobskúrusabb kvantitatív kutatásokban is komoly szerepet kap.

A korrekt módszertant alkalmazó kvantitatív kutatásoknak azonban nagy előnye, hogy a kutató álláspontján túlmenően megismerhetjük a résztvevők akár egymástól, vagy a kutatóétól eltérő interpretációit is. A vizsgálatban részt vevő személyek narratíváinak megismerése több nézőpontot biztosít a probléma megismerésére, értelmezésére.

„A kvalitatív kutatás lényege, hogy a résztvevőktől tanuljunk minél többet az adott problémáról, és úgy irányítsuk a kutatás menetét, hogy ezeket az információkat megszerezzük” (HORVÁTH – MITEV, 2015: 29).

A kvantitatív kutatások

A kvantitatív módszerrel végzett adatfelvételek célja, hogy számszerűsített adatokat gyűjtsön a vizsgálni kívánt jelenségről. Az összegyűjtött adatok matematikai statisztikai eszközökkel elemezhetők és felhasználhatók a vizsgált jelenség nagyságrendjének és elterjedtségének mérésére. Lehetőség van a vizsgált változók közötti kapcsolat elemzésére és az adatok alakulását magyarázó modellek létrehozására. Az eszközök és modellek használatának elengedhetetlen feltétele, hogy a vizsgálni kívánt jelenségeket valamilyen módon mérhetővé tegyünk. A számszerűsítés érdekében a vizsgálni kívánt dolgokhoz mérési szintet képviselő skálákat rendelünk hozzá. A magasabb mérési szintet képviselő skálák segítségével nemcsak az egyszerű eloszlások, gyakoriságok, hanem akár oksági kapcsolatok is feltárhatók a vizsgált társadalmi jelenségek (változók) között.

A kvantitatív adatok strukturáltak, és statisztikákon vagy célzott adatgyűjtéseken alapulnak. Az eredmények objektívek és ellenőrizhetők. Mind adatgyűjtésre, mind az elemzésekre szigorú, ellenőrzött szabályok és protokollok vonatkoznak. (CRANO, 2002) A kvantitatív kutatás akkor hasznos, ha általános következtetéseket kell levonni az adatokból, vagy előre kell jelezni bizonyos eredményeket. Például meg szeretnénk vizsgálni egy társadalom vagy társadal-

mi csoport összetételét meghatározott paraméterek (életkor, nem, iskolai végzettség, etnikai hovatartozás, büntetett előélet stb.) szerint; meg szeretnénk jósolni egy választás eredményét; vagy egy termék fogyasztásának alakulását. A kvantitatív módszer akkor is hasznos lehet, ha bizonyos nézetek, attitűdök elterjedtségére vagyunk kíváncsiak.

A mintavétel

Egy-egy kutatás eredményességét, validitását alapvetően meghatározza, hogy milyen körben végeztük a kutatást, milyen mintára terjedt ki az adatgyűjtés. A közvélemény-kutató cégek külön szakembert foglalkoztatnak a mintavételi feladatok ellátására.

A megfelelő minta kiválasztása nagy körültekintést igényel. Nem elegendő a mintaválasztási módszerek, lehetőségek alapos ismerete, a kutatás tárgyának, céljának figyelembevételére is szükség van. Emellett a leendő megkérdezettek-ről, illetve az adatforrásokról is minél alaposabb ismeretekre van szükség. A kutatás előkészítése során érdemes elegendő időt fordítani a mintaválasztással kapcsolatos problémák felismerésére és a lehetséges megoldások áttekintésére. Az összegyűjtött adatok feldolgozása során tapasztalhatjuk, hogy bőségesen megtérül a mintaválasztásra fordított idő és energia, valamint az eredmények használhatóságát is jótékonyan befolyásolja a célokhoz igazodó mintán végzett adatgyűjtés. A kutatás későbbi szakaszában rendszerint már nincs mód a mintavételi hibák korrigálására, így elsőre kell jól sikerülnie.

A mintavétel során és sokszor az adatok értelmezésekor is találkozhatunk a reprezentativitás fogalmával. Gyakran hallani előadásokon vagy olvasható publikációkban, hogy a kutatást reprezentatív mintán végezték. A konferencián, miután elhangzott, hogy a kutatás reprezentatív, az előadó megnyugodva áttér az eredmények ismertetésére, abban a hiszemben, hogy a módszertant tisztázta, és az eredmények megkérdőjelezhetetlenek. Azonban annak a kijelentésnek, hogy „*az adatgyűjtés vagy a kutatás reprezentatív*”, önmagában nincs értelme. Ez olyan mintha azt mondanánk, hogy a minta nagy volt vagy nagyobb volt. De mégis mihez képest? És mekkora a nagy?

A reprezentativitás mindig valami szerint értendő. Azt jelenti, hogy a minta valamilyen a vizsgált jelenség szempontjából lényeges ismérv szerint tükrözi az alapsokaság összetételét. Így lehet a minta nem, életkor, lakóhely, településtípus, iskolai végzettség stb. szerint reprezentatív. Azaz a mintába kerültek között ugyanolyan arányban szerepelnek férfiak és nők, különböző településen élők, vagy különböző végzettséggel rendelkezők, mint az alapsokaságban, azaz

a lakosságban. Az, hogy egy mintát valamilyen szempont szerint reprezentatív alakítunk ki, két dolgot feltételez. Egyrészt azt, hogy ismerjük az alapsokaság megoszlását az adott ismérv szerint, másrészt, hogy ennek az ismérvnek jelentősége van a vizsgált jelenség alakulása szempontjából.

A minta sohasem lehet reprezentatív a vizsgált jelenség szempontjából. Például, ha egy kutatásnak az a célja, hogy felmérje, hány alkoholistája van Magyarországon, akkor nem tudunk olyan mintát választani, ami reprezentatív az alkoholfogyasztási szokások szerint. Hiszen, ha tudnánk, hogy az alkoholisták milyen arányt képviselnek, akkor okafogyottá válna a kutatás. De egy ilyen kutatásban szereplő mintát érdemes nem szerint reprezentatív módon választani, amennyiben feltételezzük, hogy a férfiak és nők között eltérő arányban találunk alkoholbetegeket. A nem szerinti megoszlást ismerhetjük a népszámlálási adatokból, így lehetőség nyílik az arányos minta kiválasztására. Valamint, ha a nők körében kisebb az alkoholisták aránya, a nem szerinti összetétel befolyásolja az eredményt. Ha a mintában nagyobb lesz a nők aránya a lakossági arányokhoz képest, akkor a ténylegesnél kisebb értéket fogunk detektálni a kutatásban.

A reprezentativitás azonban nem mindent megoldó varázsszer. A mintába kerültek kiválasztása akkor is befolyásolhatja az eredményt, ha a minta megfelel a reprezentativitási kritériumoknak. Viktimológiai kutatások során előfordult, hogy a mintába kerültek kor és nem szerint ugyan reprezentáltak a felnőtt lakosság összetételét, de a kiválasztás nem volt véletlenszerű, és az adatfelvétel során nem rögzítették a kiesők számát és összetételét. A megkérdezésre telefonon keresztül került sor. Ez jelentette az első problémát. A kutatás még a mobiltelefonok elterjedése előtt zajlott, így joggal volt feltételezhető, hogy nem minden áldozat rendelkezett telefonos elérhetőséggel, ezért az áldozatok egy részének nem volt esélye, hogy bekerüljön a mintába. Jelentősebb problémát okozott az adatgyűjtés technikája. A telefonon megkeresett interjúalanyokkal közölték, hogy egy bűnözéssel kapcsolatos kutatásban vesznek részt, ha vállalják a válaszadást. Sokan visszautasították a részvételt, de ezek számát nem vették figyelembe az adatok elemzése során. Valószínűleg nagyobb arányban vállalkoztak a válaszadásra azok, akik érdeklődtek a téma iránt, vagy maguk is érintettek voltak. Így végül csak a válaszolók arányában publikálták az eredményeket és 40 százalék körüli érintettséget detektáltak, ami más hasonló célú vizsgálatok eredményeivel összehasonlítva meglehetősen túlzónak bizonyult. Tehát a megfelelő ismérvek szerinti reprezentativitás önmagában még nem jelenti azt, hogy a kutatás eredményei megbízhatók és esetleg általánosíthatók lesznek. A kutatás megbízhatóságában és érvényességében kulcsszerepet játszik a mintaválasztás.

Vannak, akik úgy gondolják, hogy a mintavétel csak a kvantitatív kutatások során jelent problémát. De ez alapvető tévedés. Igaz ugyan, hogy a kvantitatív kutatások minőségét nem a felhasznált minta nagysága alapján ítélni lehet meg, de a kvalitatív kutatások esetében is perdöntő tényező a megfelelő minta kiválasztása. A nem megfelelő mintán elvégzett kvalitatív kutatás során lényeges információk veszhetnek el, vagy olyan területek elemzése marad ki, amelyek módosítanak, vagy más megvilágításba helyeznek az eredményeket.

A kvalitatív kutatások során alkalmazott mintavételi módszerek

Az aktakutatók során több kvalitatív technika is jól alkalmazható. Gondoljunk akár az elbeszélő technikákra, interjúmódszerekre, vagy az esettanulmányokra, a tartalomelemzésre, és még folytathatnánk a sort. Minden ilyen módszernél sarkalatos kérdés a minta vagy az esetek kiválasztása.

A kutatásban részt vevő személyek, a feldolgozandó dokumentumok (akták) kiválasztása nagyon lényeges kérdés. Meghatározza az egész kutatás menetét, és alapvetően hatással van az elérhető eredményekre. A mintaválasztás problémáját elsősorban a kvantitatív kutatásokhoz kapcsolódó protokollok tárgyalják részletesen, de a kvalitatív kutatások során is megkerülhetetlen probléma.

Első lépésben mindig egy előzetes tájékozódással, ismeretszerzéssel kell kezdeni a kutatást. Az aktakutatók esetében meg kell határozni, hogy milyen körre fog kiterjedni a kutatás, a megfogalmazott kutatási céloknak megfelelően fel kell mérni a szóba jöhető lehetőségeket. Érdekes minél szűkebben, problémaorientáltan megfogalmazni a kutatási célkitűzéseket. Pontosan meg kell határozni, hogy mit és milyen körben akarunk vizsgálni. Például a „*Vizsgáljuk a meg az életellenes bűncselekményeket!*” túl általános cél. Egy ilyen célkitűzéssel induló kutatás nem fog túllépni az általánosságokon, a már ismert jelenségek „újrafelfedezésén”. Sokkal gyümölcsözőbb lehet a témakör egy kisebb szeletnek, valamely speciális vonatkozásának vizsgálata – például a bírák emberölést elkövetőkkel kapcsolatos attitűdjének tanulmányozása az ítélezési gyakorlatban; a gondatlanság szerepe az elkövetett cselekményekben; az előre kiterveltség bizonyítási nehézségei; a szakértők szerepe a bizonyításban – és még hosszan lehetne sorolni a szűkebb területeket érintő releváns célokat megfogalmazó kutatási témákat. De bármi legyen is a megfogalmazott kutatási cél, az első teendő a témával kapcsolatos esetek összességének felmérése. A kutatás tényleges megkezdése előtt mindenképpen tájékozódni kell, hogy a vizsgált jelenség milyen kört érint. A bűncselekmények „tárháza” meglehetősen széles, a Btk. több száz tényállást fogalmaz meg. Az elvégzendő kutatás szempontjából lényeges, hogy milyen gyakoriságú bűncselekménnyel, vagy egy bűncse-

lekményen, bűncselekménycsoporton belül mely esetekkel akarunk foglalkozni. Amennyiben a tartalomelemzés módszerét választjuk, akkor az alacsony gyakoriságú bűncselekmények esetében (évente néhány eset fordul elő) akár több évre visszamenőleg is lehet teljes körű aktafeldolgozásban gondolkodni. Ilyenkor nincs mintaválasztási probléma, minden esetet megvizsgálunk, és teljes körű lesz az információgyűjtés. Az olyan bűncselekmények esetében, ahol már gyakoribb az elkövetés, a vizsgált évek számának csökkentésével lehet kezelhető szinten tartani a feldolgozandó akták számát. Az esetszámok további növekedésével az akár csak egy évet érintő teljes körű feldolgozás lehetősége is megszűnik. Ilyenkor szembesülünk a mintaválasztás problémájával, vagy amennyiben az esettanulmány módszerét választjuk, akkor már a kisebb gyakoriságok esetében is döntést kell hozni, hogy melyek legyenek a feldolgozandó ügyek.

A megalapozott választás érdekében mindenképpen ismerni kell a „kínálatot”, hogy melyek azok az ügyek, amelyekből választhatunk. A kvalitatív kutatások esetében a mintaválasztásra nem vonatkoznak olyan precíz, jól kidolgozott szabályok, mint a kvantitatív módszerek esetében, de azért érdemes gondot fordítani a megfelelő elemek kiválasztására, mert egy jól választott minta megalapozza a kutatás sikerét.

Amennyiben összeállítottuk a mintavételi keretet, azaz meghatároztuk, hogy mely aktákból fogunk mintát választani, akkor következhet a tényleges kiválasztás. A döntéskor mindig szem előtt kell tartani a kutatás célját. Amennyiben általános képet szeretnénk kapni egy adott területről, akkor átlagos, nem kirívó ügyek aktáit érdemes választani. Ha elsősorban a problémák feltárása a kutatás célja, akkor a nehezebb, bonyolultabb ügyek kerülnek előtérbe. A választást megkönnyíti az előzetes adatgyűjtés: amennyiben készítettünk néhány előzetes interjút, akkor lehetnek konkrét ügyek, amelyekkel érdemes foglalkozni. Amennyiben a mintába kerülő ügyeket az előzetes információgyűjtés során megkérdezett, a területen dolgozó szakemberek véleménye alapján választjuk ki, *szakértői mintaválasztásról* beszélhetünk. (LÁZÁR, 2009)

Ha nincsenek háttér-információink a megvizsgálandó ügyekkel kapcsolatban, akkor néhány, a bűnügyi statisztikából megismerhető jellemző segíthet a kiválasztásban. Amikor a problémákra fókuszál a kutatás, érdemes olyan ügyeket választani, amelyek hosszabb ideig tartottak, több gyanúsított szerepelt bennük, volt valamilyen speciális minősítés, jogorvoslatra került sor stb. Ha a szokásos ügymenet megismerése a cél, akkor a speciális ügyek kerülendők. Amennyiben több eset kerül kiválasztásra, mindig felmerül a kérdés, hogy pontosan hány eset, akta feldolgozása szerepeljen a kutatásban. Erre a kérdésre nincs pontos válasz. Addig érdemes növelni a feldolgozott esetek

számát, ameddig az új ügyek további információkkal gazdagítják a kutatást. A kvalitatív kutatások gyakorlata szerint az adatgyűjtés néhány esetre korlátozódik; a kutatók ritkán dolgoznak fel 4-5 ügynél többet. A feldolgozott ügyek számát sokszor költség-haszon megfontolások és az időtényező is behatárolja. A kvantitatív kutatások esetében nem célszerű véletlen kiválasztást alkalmazni. A véletlen kiválasztás esetében ugyanis csökken az esélye annak, hogy a kutatási céloknak legjobban megfelelő aktát választjuk ki. Az alacsony elemszám miatt fontos, hogy olyan esetek kerüljenek be a mintába, amelyek képesek hozzájárulni a kutató által megalkotott elméleti keretek kitöltéséhez. Amikor az esetek kiválasztásának alapját elméleti megfontolások, a kutatási célokhöz való hozzárendelés határozza meg, akkor *teoretikus mintavételről* beszélünk. (HORVÁTH – MITEV, 2015) Ez a kvalitatív kutatások előnye, s egyben hátránya is, hogy a kutató a kutatási céloknak megfelelő mintával dolgozhat. Korrekt mintaválasztás esetén bekerülnek a mintába tipikus, az elméleti várakozásoknak megfelelő, és atipikus, a várakozásoktól eltérő esetek is. A célok és a minta konkrét meghatározása minden esetben a kutató privilégiuma és felelőssége. Ebből adódik a kvalitatív kutatások hátránya, ami sok vitát eredményez: a különböző episztemiológiai feltevést képviselő kutatók különböző mintákat választanak és választanak. (És persze a kutatási célokat is másképpen fogalmazzák meg.) Egy behaviorista megközelítésben gondolkodó kutató más mintát választ, mint egy pragmatista álláspontot képviselő, ami nem felel meg a kommunikatív cselekvés elméletéhez vonzódó kutatónak. A különböző világnézeti szempontok miatt induló végeláthatatlan viták helyett érdemesebb elfogadni, hogy a kvantitatív kutatások többféle megközelítésnek és elméleti keretnek is helyet biztosítanak. Eltérő nézőpontokból szemlélve eltérő világot láthatunk, de éppen a különböző látásmódok megjelenése teszi érdekessé a kvantitatív kutatásokat és értelmezésüket.

Ha egységesebb elméleti és módszertani kereteket szeretnénk, vagy nagyobb tömegű adatot kell feldolgoznunk, akkor a kvantitatív kutatási módszerekhez kell fordulnunk.

A kvantitatív kutatások során alkalmazott mintavétel

Egy kvalitatív kutatás (aktavizsgálat, kérdőíves adatfelvétel) eredményei nem ítélnél meg a kutatási módszerek ismertetése nélkül. Ezért nagyon fontos a kutatási eredmények ismertetése során az alkalmazott módszer, technika pontos leírása. A kutatási cél meghatározása után ki kell térni az empirikus (kvantitatív) vizsgálat során használt eszközök és azok alkalmazásának leírására.

Az aktakutatások jellemzői:

1. A kutatás célja
2. A célpopuláció (a vizsgálni kívánt akták) meghatározása
3. A mintakeret meghatározása és a keretbe kerülés feltételeinek ismertetése
4. A mintaválasztás módja
5. A minta nagyságának meghatározása
6. A minta leírása
7. A mintakiesés mértéke, és ha volt, a kieső minta pótlásának módszere
8. A megvizsgált esetek száma és összetétele
9. Az adatgyűjtés módszere
10. Az adatfeldolgozás során használt eszközök és módszerek

A felsorolt tényezők ismertetése után következhet az eredmények bemutatása, ami csak a fenti szempontok ismeretében értékelhető. A kutatási eredmények megbízhatósága és érvényessége csak akkor ítélni lehet meg, ha választ kapunk a módszerrel kapcsolatos kérdésekre. Ezek ismeretében van mód a különböző kutatások összehasonlítására és megítélésére. Sokszor lehetünk tanúi az eredményekkel kapcsolatos olyan polémiának, ami a módszerek ismeretében könnyedén tisztázható lenne.

A továbbiakban a sok kérdéskör közül a mintaválasztással kapcsolatos problémák bemutatására szorítkozunk. Egyrészt terjedelmi okokból, másrészt, mert a kvantitatív vizsgálatok megbízhatósága és érvényessége szempontjából alapvető tényező. Egy rossz mintán elvégzett kutatás pontatlan, vagy akár téves eredményeket is produkálhat. Egy minta jóságát azonban nehéz megítélni. A mintát nem eredmények teszik jóvá, vagy rosszá. Az a jó minta, amit megfelelő módszerekkel és a mintavételi szabályok betartásával választottak. Egy jó minta nagy valószínűséggel a tényleges helyzetnek megfelelő adatokat szolgáltat.

De milyen is a jó minta? Általános az a vélekedés, hogy annál jobb a minta, minél nagyobb. A „nagyobb jobb” szabály sok helyzetben érvényes lehet, a minták esetében is igaz egy bizonyos mértékig. Ha kisebb elemszámtól indulunk és növeljük a minta nagyságát, akkor valóban pontosabb eredményeket kaphatunk. Egy idő után azonban az elemszám növelésének hatása már nem lesz számottevő.

Az alkalmazott minta nagyságát a gyakorlatban sok tényező befolyásolja, és ezek nem mindegyike származik a módszertan területéről. Legerősebbnek sokszor a költségvetési korlát bizonyul: egyszerűen nincs pénz nagyobb mintára. Az időtényező is befolyásolhatja a döntést. Egy nagy elemszámú mintán az adatfelvétel olyan sokáig tarthat, hogy már nem lesz releváns az eredmény, vagy időközben a vizsgált tényező is megváltozik, és az adatfelvétel elején és

végén kapott eredmények nem lesznek azonosak. Tehát az idővel és az egyéb erőforrásokkal való gazdálkodás szükségszerűsége felülírhatja akár a módszertani indokokat is. De ha tisztában vagyunk a problémával, akkor a kezelésére is találhatunk módszereket.

Az aktafeldolgozás módszerét használó kutatások esetében a feldolgozott akták száma rendszerint 300 alatt marad. Háromszáz ügynél többet érintő kutatás ritkán fordul elő, de még sohasem találok olyan kutatással, ami 1000 vagy annál is több akta vizsgálati eredményeit mutatja be. A 300 tekinthető akár lélektani határnak is, amit rendszerint a költségek és a lehetőségek határa is megerősít. Ennek a határnak az elfogadása azonban kompromisszumokra kényszeríti a kutatókat. De hát csak azokkal a hozzávalókkal „főzhetünk”, amik rendelkezésünkre állnak.

Nézzük meg, mit jelent ennek a határnak az elfogadása, és milyen kompromisszumokkal jár az eredmények érvényességére és megbízhatóságára vonatkozóan!

Mielőtt a konkrét mintaválasztási problémákkal foglalkoznánk, meg kell jegeznünk, hogy a mintával dolgozó kvalitatív kutatások csak valószínűségi eredményeket produkálnak. Míg a teljes körű aktafeldolgozások esetében a kapott adatok a valós megoszlásokat mutatják és tényleges értékeket jelentenek, addig a mintával dolgozó kutatások eredményei csak valószínűségeket képesek megjeleníteni. A mintából származó adatok tényleges értéként való feltüntetése, interpretálása a módszer meg nem értésének bizonyítéka.

Minden a mintából származó valószínűségi értékhez két jellemző kapcsolódik. Az egyik a megbízhatóságot jelző *valószínűségi érték vagy megbízhatósági szint*, a másik a *konfidencia-intervallum vagy hibahatár*.

A *megbízhatósági szint* (szokták valószínűségi szintnek is nevezni) megmutatja, hogy mennyire lehetünk biztosak abban, hogy a minta alapján megállapított arányok megfelelnek a tényleges a célpopulációban meglévő arányoknak. Ezt egy százalékos értékkel szokták megadni és annak a valószínűségét jelzi, hogy a célpopulációban ténylegesen meglévő érték milyen valószínűséggel esik a minta alapján mért számnak a konfidencia-intervallum által határolt tartományába. (RUDAS, 2006) Például a 95 százalékos megbízhatósági szint azt jelenti, hogy ha 100 alkalommal megismételnénk a mintavételt és a vizsgálatot, akkor 95 esetben a konfidencia-intervallum által határolt értékek közé esnének a mért értékek, legfeljebb 5 esetben mérnénk ennél jobban eltérő értéket. A 99 százalékos megbízhatósági szint azt jelenti, hogy 99 esetben nem térnének el a mért adatok a konfidencia-intervallum értékétől. Az ilyen magas megbízható-

sági szint azonban jelentősen megnöveli a mintanagyságot, ezért a kutatók a gyakorlatban általában 95 százalékos megbízhatósági szinttel dolgoznak. Az ennél kisebb megbízhatósági szintek alkalmazásával lehet ugyan csökkenteni a minta nagyságát, azonban ez csak az érvényesség rovására történhet. Egy 80 százalékos megbízhatósági szinten érvényes kutatási eredmény sokkal kevésbé meggyőző, mint egy 95 százalékos. Ezért a gyakorlat során a 95 százalékos szint alkalmazása honosodott meg.

A *konfidencia-intervallum* (más néven hibahatár) nagyságát is egy százalékos értékkel szokták megadni. Ez az a plusz-mínusz érték, ami azt az intervallumot jelöli ki, amiben a mérési eredmények megjelennek, a megbízhatósági szintnek megfelelő valószínűséggel. Vagy másképpen fogalmazva, a mintában mért érték körül azt az intervallumot jelöli ki, ahol a populációban ténylegesen meglévő érték a megbízhatósági szintnek megfelelő valószínűséggel megtalálható.

A konfidenciaintervallum-számítások feltételezik, hogy valódi véletlenszerű minta kiválasztására került sor. Ha a minta nem véletlenszerű, akkor nem érvényesek a képlet alapján számított konfidencia-értékek. A nem véletlenszerű minták általában a mintavételi eljárás valamilyen hibájából vagy korlátozásából erednek. Ilyen hiba például, ha a célpopuláció nem minden elemének volt valódi esélye a mintába kerülésre. Például, ha egy bűncselekmény kapcsán magyarországi jellemzőkre vagyunk kíváncsiak, de a mintába csak budapesti eseteket választunk, mert azok könnyebben elérhetőek. Az sem tekinthető véletlen mintának, ha az ügyészségektől azt kérjük, hogy küldjenek meg bizonyos számú aktát a kutatás elvégzéséhez. Az adatgazda általi kiválasztás nem tekinthető véletlenszerűnek, mert általában valamilyen (jellemzően kényelmi) szempontot érvényesít a kiválasztás során, s ez kizár bizonyos eseteket a mintába kerülés lehetőségéből.

Az aktakutatások esetében jelentősége van a célpopuláció nagyságának, azaz a vizsgálni kívánt akták számának. Az 1. számú táblázatban láthatjuk, hogy 2 százalékos konfidencia-intervallum mellett, 95 százalékos megbízhatósági szinten hogyan alakul a mintanagyság a célpopuláció méretéhez képest.

Ha nem az összes bűncselekményre vonatkozó kutatást szeretnénk folytatni, akkor a különböző bűncselekmények előfordulási gyakorisága alapvetően befolyásolja a kutatás menetét és a mintába kerülő akták számát. Mint már fentebb említettük, az olyan bűncselekmények esetében, ahol évente csak néhány, vagy néhány tucat eset fordul elő, nincs akadálya a teljes körű vizsgálatnak. Ebben az esetben akár több évre visszamenőleg is lehet teljes körű adatgyűjtést végezni. Az 1. számú táblázat tanulsága szerint a 300-as esetszám alatti gyakoriságban előforduló bűncselekmények vizsgálatánál nincs értelme

mintát választani. Ezekben az esetekben a teljes körű feldolgozás hasonló ráfordítást jelent, de tényleges eredményre vezet. Teljes körű feldolgozás esetében a tényleges megoszlásokat eredményezi az adatgyűjtés, nem érdemes a valószínűségi számokat eredményező mintával bajlódni.

1. számú táblázat: A mintanagyság változása

Megbízhatósági szint (%)	Hibahatár (%)	A vizsgálat által érintett akták száma (db)	Minta (db)
95	2	100	96
95	2	200	185
95	2	300	267
95	2	400	343
95	2	500	414
95	2	600	480
95	2	1 000	760
95	2	3 000	1334
95	2	10 000	1936
95	2	100 000	2345
95	2	1 000 000	2399

A mintaválasztás csak a bűncselekmények gyakoriságának egy viszonylag szűk tartományában tűnik járható útnak. A 600-as gyakoriságú bűncselekmények esetében 480 aktát kellene feldolgozni, a 1000 esetre vonatkozó minta már 760 akta vizsgálatát igényelné. Az ennél nagyobb gyakoriságú bűncselekmények esetében már 1000-nél is több akta átvizsgálására lenne szükség. Ezek a számok már meghaladják a kezelhetőség mértékét. Ha csökkentjük a megbízhatósági szintet, vagy növeljük a hibahatárt, akkor kicsit jobb a helyzet, de ekkor a kutatás eredményeinek validitása és használhatósága kerül veszélybe.

Ekkor egy kicsit kezelhetőbb méretű mintákkal lehet dolgozni, de az eredmények kevésbé lesznek pontosak. Nagyobb gyakoriságú jellemzők esetében ez még elfogadható lehet. Ha a vizsgált jellemző tényleges aránya a célpopuláción (az összes vizsgálni kívánt aktán) belül 40 százalék, és a hibahatárnak megfelelően ezt 36 és 44 százalék között mérjük, akkor ez még nem befolyásolja számottevően az ezzel kapcsolatos értékelést. A kisebb gyakoriságok esetében azonban már mérlegelni kell! Ha a vizsgált jellemző az iratok 10 százalékában jelenik meg és a kutatás során ezt 6 és 14 százalék közötti értéknek fogjuk mérni, akkor ez az eredmény már befolyásolhatja az adott jellemző értékelését. Ha 10 százalék alatti értéket mérünk, akkor elhanyagolható mértékű-

nek tarthatjuk az adott jellemzőt, a 10 százalék feletti mérés esetében már kisebb gyakoriságúnak, de figyelembe veendőnek értékelhetjük. Pedig valójában mindkét érték mérésének ugyanolyan a valószínűsége.

2. számú táblázat: Nagyobb konfidencia-intervallumhoz tartozó mintanagyságok

Megbízhatósági szint (%)	Hibahatár (%)	A vizsgálat által érintett akták száma (db)	Minta (db)
95	4	100	86
95	4	200	150
95	4	300	200
95	4	400	240
95	4	500	273
95	4	600	300
95	4	1 000	375
95	4	3 000	500
95	4	10 000	566
95	4	100 000	597

A 2. számú táblázat adatait áttekintve megállapíthatjuk, hogy 95 százalékos megbízhatósági szinten 4 százalékos hibahatárral számolva akár egy 600 aktát érintő kérdést is vizsgálhatunk 300 ügy iratainak átvizsgálásával. A hibahatár értékét azonban figyelembe kell vennünk az elemzések során. A kisebb minta felhasználásával végzett kutatások esetében vagy a megbízhatóság csökkenésével, vagy a hibahatár emelkedésével kell számolnunk.

Ha egy nagyobb, több ezer esetet érintő bűncselekmény kapcsán kisebb számú, 150 körüli akta átvizsgálásával járó kutatást végzünk, akkor az eredmények értékelésekor a megbízhatóság és a hibahatár következményeit nem hagyhatjuk figyelmen kívül. Amennyiben túlságosan nagy a különbség a kvantitatív kutatások módszertana alapján számított és a ténylegesen kiválasztott minta nagysága között, akkor a kvantitatív kutatások által nyújtott előnyöket – megbízhatóság, általánosíthatóság – könnyen elveszíthetjük.

Gyakorlati példa

Egy konkrét példán keresztül megvizsgálhatjuk, hogyan működik a mintaválasztás, és mit is jelentenek a különböző mintákon végzett adatgyűjtések.

A példában azt szeretnénk megvizsgálni, hogy a büntetőügyekben változott-e, illetve hogyan változott a cselekmény minősítése a büntetőeljárás során.

Azokban az ügyekben, ahol nem sikerült felderíteni az elkövetőt, ott kicsi a valószínűsége, hogy változzon a minősítés. El kell döntenünk, hogy ezeket az ügyeket is beillesztjük a mintakeretbe, vagy csak azokat az eseteket vizsgáljuk, ahol ismertté vált az elkövető és valószínűbb, hogy változik a minősítés az eljárás során. Ebben az esetben szűkebb lesz a mintakeret, kevesebb ügyet kell figyelembe venni a mintaválasztás során. A mintakeretet pontosan kell definiálni, mert első megközelítésben ezekre az esetekre lesz érvényes a kutatás.

A legfontosabb kutatási jellemzők:

1. *A kutatás célja*
Annak megállapítása, hogy a büntetőügyekben változott-e a cselekmény minősítése az eljárás során.
2. *A célpopuláció (a vizsgálni kívánt akták) meghatározása*
Az a tapasztalat, hogy azokban az ügyekben, ahol nem sikerül felderíteni az elkövetőt (az ismeretlen elkövetős ügyek), nem változik a minősítés. A kutatás során megvizsgálandó ügyek körét (célpopuláció) az ismertté vált elkövetővel lezajlott eljárások köre jelenti. A példa kedvéért ezek száma legyen 40 000, ez nem egy valós adat, de a példában megfelelő nagyságrendű becslést jelent.
3. *A mintakeret meghatározása és a keretbe kerülés feltételeinek ismertetése*
A mintakeretbe minden olyan ügy, akta bekerül, ahol ismertté vált elkövető szerepel és az ügy 2023-ban befejeződött.
4. *A mintaválasztás módja*
A mintaválasztás egyszerű véletlen mintavétellel történik. Az összes aktából véletlenszám-generátor segítségével kerülnek kiválasztásra az esetek, a mintanagyságnak megfelelő számban. Az esetlegesen nem elérhető akták pótlására 10 százalékos pótminta is kiválasztásra kerül.
5. *A minta nagyságának meghatározása*

Az utolsó pontot az alábbiakban részletesen vizsgáljuk.

A mintakeret tehát 40 000 esetet tartalmaz. Az a kérdés, hogy ebből hány esetet kell megvizsgálnunk, hogy megfelelő becslést adhassunk a minősítésváltozások arányára. (3. számú táblázat)

3. számú táblázat:
A célpopulációban előforduló gyakoriság és a mintanagyság összefüggése

Megbízhatósági szint (%)	95	95	95	95
Mintakeret (db)	40 000	40 000	40 000	40 000
Gyakoriság a célpopulációban – változott a minősítés (%)	10	15	20	30
Hibahatár (%)	2	2	2	2
Minta nagysága (db)	847	1189	1480	1921

Ha nem áll módunkban ekkora mintákkal dolgozni, akkor a konfidencia-intervallumok fognak növekedni. Rögzített 300-as mintanagyság mellett az alábbiak szerint változik a hibahatár:

4. számú táblázat:
A hibahatár változása azonos mintanagyságok esetében

Megbízhatósági szint (%)	95	95	95	95
Mintakeret (db)	40 000	40 000	40 000	40 000
Gyakoriság a célpopulációban – változott a minősítés (%)	10	15	20	30
Minta nagysága (db)	300	300	300	300
Hibahatár (%)	3,38	4,03	4,51	5,17

Ez azt jelenti, hogy ha az esetek 10 százalékában változik a minősítés, és ezt egy 300-as elemszámú mintán szeretnénk megmérni, akkor 95 százalékos valószínűséggel a kapott eredmény 6,62 és 13,38 százalék közötti érték lesz. Amennyiben az ügyek 30 százalékában változik a minősítés, akkor a 300-as mintánkkal ezt 24,83 és 35,17 százalék között fogjuk mérni.

Tovább romlik a helyzet, ha nem csak egyszerűen azt szeretnénk megállapítani, hogy mekkora a minősítések változásának aránya, hanem arra is kíváncsiak vagyunk, hogy hányszor volt változás. A lehetséges válaszok: egy esetben változott, két esetben változott, több mint két esetben változott. Tétélezzük fel, hogy ténylegesen az ügyek 14 százalékában fordult elő a minősítésváltozás, ezen belül 7 százalékban egy esetben változott, 5 százalékban kétszer változott, és az esetek 2 százalékában több mint kétszer változott a minősítés. Ezek az arányok a kutatás megkezdésekor természetesen nem ismertek, különben nem lenne szükség a kutatásra. A mintaválasztási problémák feltérképezése miatt azonban szükséges valamilyen feltételezéssel élni, hogy megvizsgálhassuk a minta és a valószínűségeket, valamint a hibahatár alakulását a különböző esetekben.

Akkor, ha 95 százalékos megbízhatósági szintet várunk el, a különböző mintákhoz tartozó értékek az alábbiak szerint alakulnak.

5. számú táblázat: A hibahatár és a mintanagyság összefüggése

Megbízhatósági szint (%)	95	95	95
Mintakeret – az ismertté vált elkövetőt tartalmazó akták száma (például szolgáló nagyságrendi becslés)	40 000	40 000	40 000
Minta (a megvizsgált akták száma)	150	300	750
Gyakoriság a célpopulációban – <i>változott a minősítés</i> (%)	14	14	14
⇒ A mért érték várható alakulása a hibahatár figyelembevételével (%)	8,46–19,54	10,1–17,9	11,54–16,46
1. Gyakoriság a célpopulációban – <i>egyszer változott a minősítés</i> (%)	7	7	7
⇒ A mért érték várható alakulása a hibahatár figyelembevételével (%)	3,92–11,08	4,12–8,88	5,19–8,81
2. Gyakoriság a célpopulációban – <i>kétszer változott a minősítés</i> (%)	5	5	5
⇒ A mért érték várható alakulása a hibahatár figyelembevételével (%)	1,52–8,48	3,54–7,46	3,45–6,55
3. Gyakoriság a célpopulációban – <i>kettőnél többször változott a minősítés</i> (%)	2	2	2
⇒ A mért érték várható alakulása a hibahatár figyelembevételével (%)	0–4,24	1,42–3,58	1–3

Ahhoz, hogy a harmadik vizsgálni kívánt kritérium szerint (kettőnél többszöri változás) is elfogadható szinten tartsuk a hibahatárt, mondjuk 1 százalékon (ekkor 95 százalékos valószínűséggel 1 és 3 százalék közötti értéket fogunk mérni), már 750 aktát kellene megvizsgálni. Ez valószínűleg már meghaladja a kapacitásunkat. Tehát a vizsgálni kívánt kérdések további részletezésével, a további válaszlehetőségek felvételével nagyon óvatosan kell bánnunk. Egy-egy várhatóan nagyobb gyakoriságot mutató kérdés vizsgálható aktafeldolgozással, de több alkérdés és várhatóan kisebb gyakoriságokat eredményező tényezők vizsgálatára más módszert érdemes választani, vagy több ezer akta átvizsgálásával kell számolni. Ellenkező esetben a kapott eredmények megbízhatósága erősen megkérdőjelezhető lesz.

A mintaválasztás során meghatározott valószínűségi értékek és hibahatár csak az elsődleges eloszlásokra lesz érvényes. Például egy 2000 fős véletlen mintaválasztási módszerrel választott minta eredményei alapján 95 százalékos

valószínűséggel 1,3 százalékos hibahatár mellett meg tudjuk határozni egy körülbelül 10 százalékos támogatottsággal bíró politikai párt szavazóinak számát. De amennyiben a szavazók egyéb tulajdonságait is vizsgálni szeretnénk (iskolai végzettség, lakóhely nagyság szerinti vagy területi megoszlása stb.), akkor például a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányára kapott adatokra már nem lesznek érvényesek a korábbi értékek. Ebben az esetben kisebb megbízhatósággal vagy nagyobb hibahatárral kell számolnunk.

Összefoglalás

Az aktakutatások esetében mind a kvantitatív, mind a kvalitatív kutatási módszernek van létjogosultsága. A kutatás céljához igazodva kell választani a két módszer közül. Első megközelítésben úgy tűnik, hogy az aktafeldolgozások esetében a kvantitatív módszerek adnak megbízhatóbb eredményt. A mintaválasztási problémák áttekintése után azonban megállapíthatjuk, hogy kvantitatív kutatások esetében a megbízható minta kiválasztása és feldolgozása nem mindig járható út. A kisebb gyakoriságú bűncselekményeknél érdemes ezt az utat választani. A nagyobb számban előforduló bűncselekmények esetében, vagy amennyiben az összes ismertté vált bűncselekményre vonatkozóan szeretnénk kutatást folytatni, akkor a megbízható és érvényes eredményt adó kutatás elvégzése akadályokba ütközhet. A leglényegesebb akadályt az erőforrások és a kutatás elvégzéséhez szükséges időtartam jelentik. A megfelelő minta nagysága több száz vagy akár az ezret is meghaladó ügy kiválasztását és feldolgozását jelenti. Ilyen nagyságrendű ügy feldolgozására rendszerint nincs lehetőség. Kisebb mintán elvégzett kutatások esetében azonban a megbízhatóság és az érvényesség kerül veszélybe. Ezekben az esetekben vagy a megbízhatósági szint csökkenése, vagy a konfidencia-intervallum emelkedése miatt az eredmények nem lesznek meggyőzőek. Sokszor érdemesebb a kvalitatív technikák alkalmazásának lehetőségét megvizsgálni. Egy jó esettanulmány bemutatása több használható információval szolgálhat, mint egy bizonytalan eredményt produkáló kvantitatív kutatás.

Felhasznált irodalom

- CRANO, W. D. – BREWER, M. B. (2002): *Principles and Methods of Social Research*. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- GAGE, N. L. (1989): The Paradigm Wars and Their Aftermath: A “Historical” Sketch of Research on Teaching since 1989. *Educational Researcher*, 18(7), 4–10.
<https://doi.org/10.3102/0013189X018007004>
- GRIFFITHS, P. – NORMAN, I. (eds.) (2013.): Qualitative or quantitative? Developing and evaluating complex interventions: Time to end the paradigm war [Editorial]. *International Journal of Nursing Studies*, 50(5), 583–584.
<https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2012.09.008>
- HORVÁTH D. – MITEV A. (2015): *Alternatív kutatási kézikönyv*. Budapest: Alinea.
- LÁZÁR E. (2009): *Kutatásmódszertan a gyakorlatban az SPSS program használatával*. Kolozsvár: Scientia.
- LINCOLN, Y. S. – GUBA, E. G. (1985): *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- OLSON, B. D. – JASON, L. A. (2011): The community narration (CN) approach: Understanding a group’s identity and cognitive constructs through personal and community narratives. *Global Journal of Community Psychology Practice*, 2(1), 1–7.
<https://doi.org/10.7728/0201201101>
- PATTON, M. Q. (1990): *Qualitative evaluation and research methods*. 2nd Edition. London: Sage.
- RUDAS T. (2006): *Közvélemény-kutatás*. Budapest: Corvina.